

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізована законодавча база автострахування та динаміка його основних показників. Запропоновані напрями розвитку автострахування в Україні.

Ключові слова: валові страхові платежі, валові страхові виплати, дорожньо-транспортні пригоди, автострахування, ринок автострахування.

Аннотация. В статье проанализирована законодательная база автострахования и динамика его основных показателей. Предложены направления развития автострахования в Украине.

Ключевые слова: валовые страховые платежи, валовые страховые выплаты, дорожно-транспортные происшествия, автострахование, рынок автострахования.

Annotation. In the article proanalizovana zakonodavcha base avtostrahuvannya that dinamika major pokaznikov. Zaproponovani example rozvitku avtostrahuvannya in Ukraini.

Key terms: gross insurance premiums, gross insurance premiums, car accidents, auto insurance, auto insurance market.

Постановка проблеми. Процес ринкової трансформації національної економіки характеризується наявністю фінансово економічної кризи, яка значною мірою вплинула на стан фінансових ринків, в тому числі ринок страхування. В таких умовах дедалі більшого значення набуває автострахування, яке в багатьох країнах світу розглядається як могутній стабілізаційний фактор та джерело забезпечення інвестицій в економіку країни. Оскільки такий вид страхування в Україні ще тільки розвивається і перебуває на стадії становлення, виникає низка невирішених досі проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні аспекти визначення сутності та розвитку автострахування в Україні, функціонування транспортного страхового ринку, висвітлення досвіду застосування в Україні обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, висвітлення соціально-економічного змісту і значення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів, а також проблеми та перспективи розвитку даного виду страхування досліджено у наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених як: Лесик Л.М.[6], Охріменко Ю.Л.[7], Пустовійт Р.Ф.[9], Сіліна Г.С.[10], Яворська Т.В. [11] та ін. Водночас, варто зазначити недостатність дослідження окремих аспектів автострахування в Україні в контексті визначення наслідків щодо розвитку ринкових відносин, що і потребує подальших наукових досліджень.

Мета дослідження. Метою статті є розгляд тенденції розвитку українського ринку авто страхування та їх наслідків щодо функціонування ринку в цілому.

Виклад основного матеріалу. Аналіз світового досвіду показав, що автостраховання один з найперспективніших видів страхування у світі. В умовах становлення та розвитку страхового ринку України автостраховання поступово набуває все більшої актуальності і необхідності. Законодавча база автостраховання в Україні визначається такими основними законодавчими актами як: Закон України «Про страхування»[1], Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» («Про ОСАЦВ» (з останніми змінами від 07.07.2011)) [2], главою 67 Цивільного кодексу України [3] та низкою інших підзаконних нормативних актів.

Як видно, існує суттєва законодавча база, особливо, що стосується страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, чимало проблемних питань різного масштабу в автострахованні на сьогодні лишаються невирішеними.

Зазначимо, що розвиток автотранспортного страхування в цілому, в тому числі його складової обов'язкового страхування цивільно - правової відповідальності власників автотранспортних засобів, є запорукою посилення безпеки населення та мінімізації негативних наслідків дорожньо - транспортних пригод. Так станом на 2011 рік на дорогах і вулицях України сталося 30927 пригод в яких були постраждалі. Як видно з рис. 1 найбільше дорожньо-транспортних пригод сталося в 1990 році – 50908 (набуття країною незалежності та формуванням власної економічної системи) та у 2008 році – 512279 (світова фінансово – економічна криза). Отже, за останні 30 років сталося 1245234 пригоди у яких потерпіло 1586842 осіб, з них загинуло 207482 особи, тобто 13% [5].

Рис. 1. Кількість дорожньо – транспортних пригод в Україні протягом 1980 – 2011 років [5]

Отже існує необхідність розгляду динамік та основних тенденцій щодо формування показників страхування автотранспорту: наземного транспорту (КАСКО), цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) та цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів («Зелена картка»), яка наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка основних показників автострахування за 2009 – 2010 рр.

Показник Вид страхування	Валові страхові премії		Валові страхові виплати		Рівень валових страхових виплат		Темпи приросту	
	2009	2010	2009	2010	Станом на 31.12.09	Станом на 31.12.10	Валові страхові премії	Валові страхові виплати
	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	%	%	2010/2009	
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	3 887,9	3 660,7	2 487,0	1 776,2	64,0	48,5	-5,8%	- 28,6%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ)	1 430,9	1 776,3	568,3	759,0	39,7	42,7	24,1%	33,6%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів («Зелена картка»)	252,9	285,2	71,3	90,7	28,2	31,8	12,8%	27,2%
Всього	5 571,7	5 722,2	3 126,6	2 625,9	56,1	45,9	2,7%	-16,0%

Джерело:[8]

Згідно з даними табл. 1, станом на 31.12.10 обсяг валових страхових премій з автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») у порівнянні з аналогічною датою попереднього року зріс на 2,7%, а обсяг валових страхових виплат скоротився на 16%. При цьому частка валових страхових премій та валових страхових виплат страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в автострахованні на початок 2011 року становила 31,0% та 28,9% (відповідно).

Структура валових страхових платежів та валових страхових виплат у секторі автостраховання представлена на рис. 2 та 3.

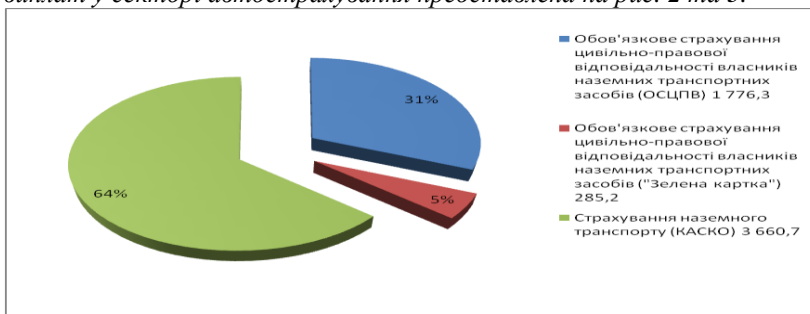

Рис. 2. Структура страхових платежів у секторі автостраховання станом на 31.12.10 (млн. грн.)

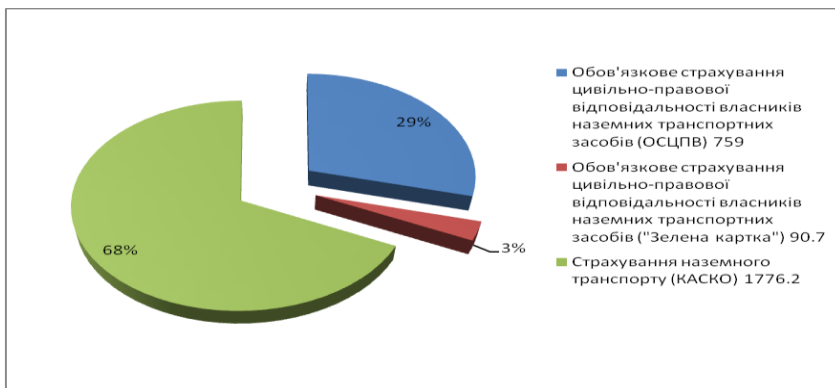

Рис. 3. Структура страхових виплат у секторі автостраховання станом на 31.12.10 (млн. грн.)

Надходження валових премій при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 12 місяців 2010 року скоротилися на 5,8% у порівнянні з аналогічним періодом 2009 року і склали 3 660,7 млн. грн., при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), обсяг валових страхових премій збільшився на 24,1% і становив 1 776,3 млн. грн.

За 12 місяців 2010 року на 1 147,4 тис. одиниць (або на 16,4%) збільшилась кількість укладених договорів страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – до 8 151,7 тис. одиниць.

Обсяг валових виплат при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 12 місяців 2010 року становив 1 776,2 млн. грн., що на 28,6% менше, ніж за аналогічний період 2009 року; розмір валових виплат при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) становив 759,0 млн. грн., що на 33,6% більше, ніж за аналогічний період 2009 року.

Рівень валових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 31.12.10 становив 48,5% (станом на 31.12.09 – 64,0%), при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 42,7% (станом на 31.12.09 – 39,7%).

Згідно даних державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, станом на 30.06.2011 обсяг валових страхових премій з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») зріс на 12,7%, а обсяг валових страхових виплат скоротився на 12,9%. При цьому частка валових страхових премій та валових страхових виплат страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в автострахуванні становить 38,2% та 37,1% (відповідно).

Так, надходження валових страхових премій при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за I півріччя 2011 року зменшилось на 0,7% у порівнянні з аналогічним періодом 2010 року і становило 1 650,5 млн. грн., при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) обсяг валових страхових премій збільшився на 44,0% і становив 1 107,0 млн. грн. [8].

За I півріччя 2011 року на 78,3 тис. одиниць (або на 2,0%) збільшилась кількість укладених договорів страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – до 4 088,5 тис. одиниць.

Обсяг валових страхових виплат при страхуванні наземного транспорту

(КАСКО) за I півріччя 2011 року становив 692,3 млн. грн., що на 27,1% менше, ніж за аналогічний період 2010 року; обсяг валових страхових виплат при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) становив 430,7 млн. грн., що на 22,0% більше, ніж за аналогічний період 2010 року.

Рівень валових страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 30.06.2011 становив 41,9 (станом на 30.06.2010 – 57,1%), при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 38,9% (станом на 30.06.2010 – 45,9%).

За підсумками I півріччя 2011 року:

– при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг чистих страхових премій становив 1 385,7 млн. грн., при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 1 064,1 млн. грн.;

– при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг чистих страхових виплат становив 665,2 млн. грн., при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 430,4 млн. грн.

Збільшення надходжень валових страхових премій зі страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) пов'язане передусім з подорожчанням полісів обов'язкового страхування транспортних засобів, що зумовлено зміною коригуючих коефіцієнтів до страхового платежу, за допомогою яких визначається ціна поліса, та підвищення лімітів відповідальності страхових компаній, відповідно до розпорядження Держфінпослуг від 9 липня 2010 року №566 «Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [4].

Висновки. *Нині тенденції ринку автострахування України вказують на те, що у даному виді страхування за останні роки спостерігається зниження основних показників. Так із всіх видів страхування від кризи у 2009 році найбільше постраждав ринок автострахування, скорочення обсягів якого досягло 30 відсотків. Не простими для цього ринку виявилися 2010 і 2011 роки. Стрімке падіння упродовж першого півріччя спостерігається насамперед у сфері добровільного автострахування (КАСКО), причому за основними параметрами діяльності: обсягом зібраних премій, рівнем та обсягами страхових виплат. Це свідчить, що вітчизняне авто*

страхування поки не використовується як дієвий інструмент реалізації концепції сталого розвитку.

Інтеграція страхового ринку України в міжнародні ринки фінансових послуг потребує підвищення довіри до страхових компаній, яка формується за допомогою трьох чинників: надійності, якості послуг, рівня обслуговування в разі настання страхового випадку [11, с.233].

З огляду на зазначене:

усунення наслідків світової фінансово – економічної кризи з метою недопущення зниження платоспроможності страховиків [10, с.52];

перегляд тарифної політики страхових компаній, зокрема тих, що мають значну питому вагу авто страхування в своїх портфелях[9, с.16];

зростання ролі страхового брокера [7];

створення розвинутої та платоспроможної системи страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів, здатної компенсувати збитки від непередбачених подій;

запровадження програм інформування населення через засоби масової інформації про стан і перспективи страхового ринку;

розширення міжнародного співробітництва в області обміну інформацією про діяльність страхових компаній;

підвищення платоспроможного попиту на страхові послуги шляхом запровадження нових систем заохочення [6, с.232];

відновлення довіри українського народу до страховиків, що передбачає повернення вкладених коштів;

підвищення потужності страхових компаній шляхом підвищення розмірів власного капіталу, покращення організації роботи та надання якісних страхових послуг;

посилення контролю за діяльністю страховиків з боку органів страхового нагляду та розвиток системи перестраховування;

активізація ролі держави та її органів у зміцненні та розвитку авто страхування;

розширення міжнародного співробітництва в області обміну інформацією про діяльність страхових компаній, які надають послуги щодо даного виду та ін.

Запропоновані напрями розвитку автострахування в Україні сприятимуть створенню повноцінного страхового ринку як об'єктивного атрибуту ринкової економіки в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України від 7.03.1996 р. №85/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» («Про ОСАЦВ») : Закон України від 22.09.2005 // Відомості Верховної Ради. - 2012. - № 7, ст.53
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради. - 2003. - № 40-44, ст.356
4. Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : розпорядження від 9.07.2009 № 566 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0689-10
5. Державна служба статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Лесик Л. М. Досвід застосування в Україні обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [Текст] / Л. М. Лесик // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - №6. - С. 231-234.
7. Охріменко Ю.Л. Проблеми українського ринку страхування // www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/126/knp126_79-81.pdf
8. Офіційний сайт державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dfr.gov.ua.
9. Пустовийт Р.Ф. Вплив фінансової нестабільності на розвиток авто страхування в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpchdtu/2009_24/articles/2_Pustoviyt.pdf
10. Сіліна Г. С. Ринок авто страхування України : стан, проблеми розвитку та шляхи розв'язання в сучасних умовах // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2010. – Вип. 4(3). – с.49-53.
11. Яворська Т.В. Страхові послуги: навч. посіб.- К.: Знання, 2008. – 350с.